

# Obchodování s ovocem a zeleninou – kvalitativní požadavky

## Nařízení č. 543/2011

### Legislativa

Kontrola čerstvého ovoce a zeleniny je prováděna podle prováděcího **nařízení Komise (EU) č. 543/2011**, kterým se stanoví prováděcí pravidla k nařízení Rady (ES) č. 1234/2007 pro odvětví ovoce a zeleniny a odvětví výrobků z ovoce a zeleniny.

Požadavky nařízení Komise (EU) č. 543/2011 se vedle **čerstvého ovoce a zeleniny vztahují i na skořápkové plody a pěstované houby**. Brambory tímto nařízením ošetřeny nejsou.

- **Nařízení (EU) č. 1308/2013**, kterým se stanoví společná organizace trhů se zemědělskými produkty
- **Nařízení (EU) č. 543/2011** stanoví prováděcí pravidla pro odvětví ovoce a zeleniny
  - Všeobecná obchodní norma
  - Zvláštní obchodní normy pro 10 produktů:
    - jablka
    - salát, endivie kadeřavá letní, endivie zimní
    - paprika zeleninová – rajčata
    - citrusové plody
    - kiwi
    - broskve, nektarinky
    - hrušky
    - jahody
    - stolní hrozny révy vinné
  - zahrnují minimální požadavky na jakost, zralost, odchylky a označování země původu
  - kontrolní metody

## Obchodní normy

- Obchodní normy stanovují detailní požadavky pro jednotlivé druhy ovoce a zeleniny. Konkrétně se jedná o **stanovení jakosti** – třídy jakosti, velikosti, způsobu balení, obchodní úpravu a o označování ovoce a zeleniny.
- Pro jednotlivé produkty v odvětví ovoce a zeleniny byly obchodní normy vydávány formou nařízení, tato nařízení však byla zrušena s výjimkou nařízení pro zelené banány. **Obchodní normy se staly přílohou nařízení Komise (EU) č. 543/2011.**

### Zvláštní obchodní normy

- Ve zvláštních obchodních normách (nařízení Komise (EU) č. 543/2011, Příloha I, Část B) jsou **stanoveny podrobné požadavky pro následujících 10 druhů ovoce a zeleniny:**
  - jablka
  - kiwi
  - salát, endívie kadeřavá letní, endívie zimní
  - broskve, nektarinky
  - paprika zeleninová – rajčata
  - hrušky
  - citrusové plody
  - jahody
  - stolní hrozny révy vinné

### Zvláštní obchodní normy obsahují:

1. definice produktu
2. ustanovení o jakosti
  - a. minimální požadavky
3. požadavky na zralost
4. třídy jakosti
5. ustanovení o velikosti
6. ustanovení o odchylkách
7. ustanovení o obchodní úpravě
  - a. jednotnost
  - b. balení
8. ustanovení o označování
  - a. identifikace
  - b. druh produktu
  - c. původ produktu
  - d. obchodní specifikace
  - e. úřední kontrolní značka (nepovinná)
9. dodatek – seznam odrůd

## Všeobecná obchodní norma

- **Všechny ostatní produkty** v odvětví ovoce a zelenina (včetně skořápkových plodů a pěstovaných hub) **musí splňovat požadavky všeobecné obchodní normy.**
- Pro ovoce a zeleninu, vyjma výše uvedených 10 druhů, nejsou všeobecnou obchodní normou stanoveny třídy jakosti. Z toho vyplývá, že označování třídou jakosti produktů se všeobecnou obchodní normou bude považováno za nesprávné označení, jelikož tato jakost nebude mít žádné právní opodstatnění – nebude stanovena v žádném právním předpise.

→ **Všeobecná obchodní norma stanovuje:**

### 1. **minimální požadavky jakosti**, podle kterých plody musí být:

- celé,
- zdravé, nepovolují se produkty napadené hnilobou nebo postižené zhoršením jakosti do té míry, že jsou nezpůsobilé ke spotřebě,
- plody musí být čisté, v podstatě bez viditelných cizích látek,
- v podstatě bez poškození zapříčiněných škůdci a postihujícími dužninu,
- bez nadměrné povrchové vlhkosti,
- bez cizího pachu anebo chuti.

Stav produktů musí být takový, aby umožňoval:

- snést přepravu a manipulaci,
- doručení do místa určení v uspokojivém stavu.

### 2. **minimální požadavky na zralost**

- Produkty musí být dostatečně vyvinuté, nikoli však příliš, a musí vykazovat uspokojivou zralost, nesmí však být přezrálé.
- Stav vývoje a zralosti produktů musí být takový, aby jim dovolil pokračovat v procesu zrání a dosáhnout uspokojivého stupně zralosti.

### 3. **odchylky**

- V každé šarži se povoluje odchylka ve výši 10 % početních nebo hmotnostních produktů nesplňujících minimální požadavky na jakost.
- V rámci této odchylky smí celkem nejvýše 2 % sestávat z produktů postižených hnilobou.

### 4. **Označování**

- Každý obal musí být označen na jedné své straně následujícími údaji, které musí být uvedeny čitelně, nesmazatelně a tak, aby byly viditelné zvenku.

- **Identifikace**
  - Jméno a adresa balírny a/nebo odesílatel  
(např.: ulice/město/oblast/PSČ a země, pokud se liší od země původu)
- **Původ**
  - Úplný název země původu.
  - U produktů pocházejících z členského státu se původ uvede v jazyce země původu či jakémkoliv jiném jazyce, který je spotřebitelům v zemi určení srozumitelný.
  - U ostatních produktů se původ uvede v jazyce, který je spotřebitelům v zemi určení srozumitelný.
- Obaly nemusí být označeny údaji uvedenými v prvním pododstavci, obsahují-li maloobchodní balení, která jsou jasně viditelná zvenčí a všechna jsou označena těmito údaji. Na těchto obalech nesmějí být přítomny žádné údaje, které by mohly být zavádějící.
- Pokud jsou balení uložena na paletách, údaje musí být uvedeny na vývěsce umístěné na jasně viditelném místě, a to alespoň na dvou stranách palety.

### **Kontrola ovoce a zeleniny**

- Požadavky na jakost produktů je možné nalézt v normách uvedených v příloze I, část A, B nařízení Komise (EU) č. 543/2011.
- Kontrola čerstvého ovoce a zeleniny bude tedy od 22.6.2011 probíhat v souladu s obchodními normami, ať už se jedná o zvláštní obchodní normy nebo o normu všeobecnou.
- Formou screeningu je ročně inspektory SZPI zkontrolováno více než 10 000 šarží ovoce a zeleniny.
- Nejvýznamnější neshody při kontrolách SZPI:
  - Nedodržení minimálních požadavků na jakost zeleniny
  - Chybné či klamavé označování země původu
  - Přítomnost cizorodých látek
  - Hmotnost balení

- Nevyhovující zelenina podle kontrol SZPI za rok 2016 → 303 nevyhovujících šarží:

Řapíkatá	77,8 %
Čerstvé houby	25 %
Kořenová	24,9 %
Plodová	21,9 %
Košťálová	20,1 %
Cibulová	17,4 %
Lusková	16,7 %
Ostatní	15,4 %
Listová	13 %

- Příklady prokázaných cizorodých látek v čerstvé zelenině a ovoci z roku 2020 a 2019 zjištěné úřední kontrolou Státní zemědělské a potravinářské inspekce (podle <https://www.potravinynapranyri.cz/>)
  - paprika zeleninová bílá (captan, Albánie)
    - V paprice byl více než trojnásobně překročen maximální limit reziduí pesticidu captanu.
  - okurka (formetanate, Albánie)
    - V okurkách byl více než sedminásobně překročen maximální limit reziduí pesticidu formetanatu.
  - kapusta (chlorpyrifos, Česká republika)
    - V kapustě byl čtyřnásobně překročen maximální limit reziduí pesticidu chlorpyrifosu.
  - grapefruit (buprofezin, Turecko)
    - V grepfruitech byl pětinašobně překročen maximální limit reziduí pesticidu buprofezinu.
  - mandarinka (fenbutatin oxid, Turecko)
    - V mandarinkách byl 180krát překročen maximální limit reziduí pesticidu fenbutatin oxidu.
  - jablka (folpet, Německo)
    - V jablkách byl překročen maximální limit reziduí pesticidu folpetu.

## Certifikační činnost SZPI pro ovoce a zeleninu

### → Obchodování s členskými zeměmi EU

- SZPI provádí kontrolu jakosti čerstvého ovoce a zeleniny **v souladu s nařízením Komise (EU) č. 543/2011**, kterým se stanoví prováděcí pravidla k nařízení Rady (ES) č. 1234/2007 pro odvětví ovoce a zeleniny a odvětví výrobků z ovoce a zeleniny.
- Certifikace čerstvého ovoce a zeleniny je prováděna **pouze při dovozu či vývozu čerstvého ovoce a zeleniny ze třetích zemí**.
- Při obchodování v rámci území Společenství certifikáty vystavovány nejsou, při dovozu čerstvého ovoce a zeleniny do ČR z členského státu EU či vývozu z ČR do jiného členského státu EU není tedy od SZPI potřeba žádné potvrzení.
- Odběratel a dodavatel si mohou v rámci dodavatelsko-odběratelských vztahů dohodnout specifické podmínky dodávaných produktů.
- **V každém případě musí dodavatel dodržet podmínky dané nařízeními EU**, čerstvé ovoce a zelenina musí odpovídat obchodním normám uvedených v příloze I, část A, B nařízení Komise (EU) č. 543/2011.

### → Obchodování s třetími zeměmi

- Před propuštěním dodávky čerstvého ovoce a zeleniny **ze třetích zemí do volného oběhu provádí SZPI certifikaci** – kontrolu shody s obchodními normami.
- V případě, že dodávka odpovídá příslušné obchodní normě, je **vystaven certifikát o shodě s obchodními normami Společenství**.
- V současné době se certifikáty vystavují na základě nařízení Komise (EU) č. 543/2011. Vydávání certifikátu podléhá správnímu poplatku. Provádí se kontrola shody se zvláštními obchodními normami, které existují pouze pro 10 vybraných produktů. U ostatních produktů z odvětví čerstvého ovoce a zeleniny, které podléhají všeobecné obchodní normě, může být na základě analýzy rizika od kontroly shody upuštěno.
- Tato možnost vyplývá z nařízení (ES) č. 543/2011. Výjimkou jsou produkty z tzv. schválených třetích zemí, které mají Komisí schválené kontroly shody prováděné touto třetí zemí před dovozem do Společenství. Pokud je dodávka provázena certifikátem o kontrole shody s obchodními normami, který byl vystaven schváleným orgánem třetí země, provádí SZPI při dovozu pouze namátkové kontroly shody.
- Pro certifikaci zelených banánů platí zvláštní režim dle nařízení Komise (EU) č. 1333/2011, kterým se stanoví obchodní normy pro banány, pravidla pro kontrolu dodržování těchto obchodních norem a požadavky na oznamování v odvětví banánů.
- Postup podnikatele, který chce exportovat či reexportovat čerstvé ovoce a zeleninu:
  - Obrátit se na příslušný inspektorát SZPI, kde předem nahlásit:
    - hodinu a datum expedice, adresu místa expedice
  - Zaplatit certifikaci – za vystavení certifikátu činí poplatek 1000 Kč